

Samenvatting

Ritueel: celreinigingsritueel na een geslaagde suïcide (overgang van een 'besmette' naar een 'vrijgemaakte' cel die na het ritueel weer bewoond kan worden).

1. Inleiding: Suïcide in justitiële inrichtingen en haar impact op de omgeving. Kontekst van justitiële inrichtingen: beleid (protocollen), regimes, cultuur-verschillen bij melding van een geslaagde suïcide.

2. Voorbeeld ritueel op Intensieve therapieafdeling: op kleine afdeling (12 man: 6 christenen, 2 moslims, 4 humanisten), intensief bij elkaar met uitvoerige begeleiding, welwillende gedetineerden met lange straffen, iedereen spreekt Nederlands, grote groepscohesie.

Een 'vreemde' aanleiding.

GV-team overleg beslist: pastor en humaniste doen een ritueel.

Beschrijving ritueel:

- Voorbereiding: de cel is fysiek opgeruimd; ik heb een paarse insigne omgehangen en vanuit de groepsruimte draag ik een brandende kaars de 'besmette' cel binnen en plaats deze midden op de vloer in de cel, samen met de humaniste die een bos met 12 rozen in een vaas voor de brandende kaars zet; de gedetineerden staan buiten de cel en kijken naar binnen of luisteren mee, met 2 personeelsleden op de achtergrond. Het celraampje is opengezet.

Inleiding: de humaniste en ik staan met de rug naar het 'rituele centrum' en spreken de aanwezigen die bij en rond de celdeur staan vanuit de cel toe.

Ik (pastor) heet allen welkom, vertel over de mysterieuze aanleiding van het uit te voeren ritueel, het samen naar deze plek komen om de ruimte weer vrij te maken.

- Begin ritueel: Moment van stilte om innerlijk tot rust en inkeer te komen.

Ik lees 'Gegroet' (Marinus van den Berg):

Gegroet Jij die hier bent gekomen. Jij die deze weg hebt te gaan. Deze weg zonder wegbewijzing. Niemand die weet hoe lang ze is. Niemand die weet waar ze uitkomt. Gegroet Jij die tot hier bent gekomen. Jij die deze weg moet gaan van gemis en verlangen van heimwee en leegte. Geen andere weg dan deze onbekende weg. Gegroet Jij die soms zelf niet weet hoe je gaat op deze weg, soms niet weet hoe verder te gaan, dan weer zich verdwaald voelt, zoekend toch verder gaat. Gegroet Jij met je moed om hier te komen. Mag je hier licht vinden, een woord misschien dat je bemoedigt op de weg verder, die jouw weg is.

Humaniste vervolgt met het gedicht:

*Als een bloem zo is het leven
't Begin is teer en klein.
De één die bloeit uitbundig,
De ander geurt heel fijn.
Sommige bloemen blijven lang,
Weer andere blijven even.
Vraag niet bij welke groep je hoort,
Dat is het geheim van het leven.*

*Bij wie kan ik schuilen
in dit uur
in deze vreemde dagen,
de dood om mij heen,
nog zo onverwacht toch
na alles.*

*Bij wie kan ik huilen
in deze dagen
bij dit afscheid
van jou,
die als levensdood
geen plek meer vond
om te schuilen.*

Ze onderbreekt het gedicht en zegt dat wij ons nu innerlijk richten op degene die in de cel zijn leven nam, vroeg in de ochtend, iemand die de aanwezigen niet hebben gekend maar wiens aanwezigheid nog wordt vermoed.

Daartoe draaien de humaniste en ik ons vervolgens om, nu met de rug naar de gedetineerden/celdeur, en zien toe op het rituele centrum.

De humaniste vervolgt nu het gedicht:

*Jij verlangde zo naar een plaats
om te schuilen.
Nergens kon jij die vinden.
Jij hilde van binnen
al jouw jonge jaren,
totdat je nog slechts naar
de dood kon verlangen.*

*Jij ging stil van ons weg,
eenzaam en zonder gerucht;
in de vroege ochtend.*

*Jij kon niet meer opstaan.
Jij ging een ander licht
tegemoet
vriendelijk en veilig
om bij te schuilen.*

*Mag dat Licht jou groeten
en omarmen,
een schuilplaats
voor jou zijn.*

Ik steek nu een twee wierookstaafjes aan, die symbool staan voor de geest van de overledene en voor onze wensen of gebeden dat de overledene eeuwige rust mag vinden. De rook vermengt zich in de ruimte en verspreidt haar geuren.

Ik zeg:

Zoals deze rook opstijgt naar boven, stijgen onze gebeden en wensen vanuit de diepte van onze harten op naar wat eeuwig en mysterie is. Moge jij die hier op aarde op deze plek gevangen was nu gaan, en alles loslaten wat je hier nog vast hield, de verlossende eeuwigheid tegemoet, en eindelijk de vrede vinden in het licht van de eeuwigheid. Mag dit zo zijn!

Ik blaas de grote kaars uit met de woorden: Jouw leven is nu hier ten einde, je bent vrij en mag gaan uit deze ruimte.

Ik wacht even ...

En ik sluit deze stilte af met een deel van een gedicht van Nel Benschop:

*Je bent niet dood - de Heer heeft je geroepen
bij Hem te wonen in Zijn glanzend huis;
Je hoeft geen rust en vrede meer te zoeken.
je hebt ze nu - want je bent veilig thuis.
Je bent niet dood - je mag voor eeuwig leven,
je bent verlost van onvolkomenheid,
van pijn en van verdriet.
God zal je geven een onbegrensd geluk in
onbegrenste tijd - Je bent niet dood -*

De humaniste vraagt dan een moment van stilte. Ze nodigt iedereen, een voor een, naar binnen te komen om een kaarsje aan te steken, indien men wil. De meerderheid maakt er gebruik van, de 2 personeelsleden sluiten zich aan.

En zij sluit af met: laten we, ieder op zijn eigen wijze en volgens je eigen overtuiging, innerlijk kracht vragen voor de familie en andere getroffen en die nog met het gemis van hun dierbare verder moeten gaan. (Korte stilte.)

Tot slot, laten we allemaal hier nu innerlijk danken voor het leven dat wij zelf nog mogen hebben ondanks alles wat tegenzit. Nemen we ook even een moment om te danken voor diegenen die ons niet hebben laten vallen maar die ons zijn trouw gebleven, ook voor hen die ons in de dood zijn voorgedaan en die we in ons hart meedragen en respecteren. (stilte)

Haar slotwoord:

Hiermee is deze samenkomst nu ten einde. Deze ruimte is nu weer helemaal vrij, de kaarsen en wierook blijven branden totdat alle vuur is gedoofd en alles tot rust is gekomen, we sluiten de celdeur nu in vrede.

Voordat we dat doen wensen we elkaar, persoonlijk, de vrede.

(Dit wordt gedaan)

We worden uitgenodigd nog even na te praten in de groepsruimte waar we elkaar kunnen ontmoeten. Iedereen van jullie krijgt een roos mee als teken van de schoonheid maar ook de broosheid van het leven.

Ze deelt de rozen uit en de deur wordt door de personeelsleden gesloten.

3. Effektmeting: in beide gevallen door nagesprekken, in eerste instantie in de groepsruimte na het ritueel, maar ook in contacten met personeel, in de groepsgesprekken van de diverse denominaties en in individuele contacten.